

คำวินิจฉัยของ นายนพดล เสงเจริญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๖-๑๗/๒๕๕๕

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา
วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔
มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

ศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลฎีกาได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ
พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔
มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องสรุปได้ดังนี้

๑. ตามคำร้องของบริษัท แมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) และนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์
จำเลย พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด โจทก์ และหม่อมราชวงศ์จตุมงคล โสณกุล โจทก์ร่วม
ได้ยื่นฟ้องจำเลยทั้งสองคือ บริษัท แมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ในฐานะเป็นเจ้าของ
หนังสือพิมพ์รายวัน “ผู้จัดการ” เป็นจำเลยที่ ๑ และนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ ในฐานะเป็นบรรณาธิการ
ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา เป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ในฐานะความผิดร่วมกันหมิ่นประมาทโดย
การโฆษณาด้วยเอกสาร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๘ และมาตรา ๘๓
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓ และ
มาตรา ๔ และพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ จำเลยทั้งสองได้ยื่นคำร้อง
ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติ
ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพ
ในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ในกรณีที่บรรณาธิการไม่ได้เป็น
ผู้ประพันธ์ แต่ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการด้วย โดยผลของบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ทำให้เสรีภาพในการแสดง
ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะถูกจำกัด เพราะบรรณาธิการจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ประพันธ์
ผู้โฆษณา โดยบรรณาธิการไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์หรือโฆษณาด้วยแต่อย่างใด จึงขอให้ศาลอาญากรุงเทพใต้
รอกการพิจารณาไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลอาญากรุงเทพใต้

ได้พิจารณาคำร้องของจำเลย คำคัดค้านของโจทก์และโจทก์ร่วมแล้วเห็นว่า ข้อโต้แย้งของจำเลยยังไม่มี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและให้ส่งความเห็นตามทางการ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

๒. ตามคำร้องของนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ จำเลย นายชวน หลีกภัย โจทก์ ได้ยื่นฟ้องนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ ในฐานะเป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ เป็นจำเลยที่ ๑ และ นายสนธิ ลิ้มทองกุล ในฐานะเป็นเจ้าของและผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ เป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลอาญา กรุงเทพมหานคร ได้ ในข้อหาหรือฐานความผิดหมิ่นประมาท ศาลอาญากรุงเทพใต้พิจารณาแล้วพิพากษาว่า จำเลยที่ ๑ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๘ ประกอบพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ลงโทษจำคุก ๔ เดือน ให้จำเลยที่ ๑ โฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์ รายวัน ๕ ฉบับ เป็นเวลาติดต่อกัน ๓ วัน โดยให้จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ชำระค่าโฆษณา นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ จำเลยที่ ๑ ยื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิจารณาแก้เป็นให้ลงโทษปรับจำเลยที่ ๑ เป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท อีกสถานหนึ่ง โทษจำคุกจำเลยที่ ๑ ให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด ๑ ปี นายชวน หลีกภัย โจทก์ ได้ยื่นฎีกาขอให้ลงโทษจำเลยที่ ๑ หนักขึ้น โดยจำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและ ศาลอุทธรณ์ พร้อมทั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้รอการพิจารณาและส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ ศาลฎีกาได้พิจารณาคำร้องและคำคัดค้านฎีกาของโจทก์แล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีและยังไม่มีคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้นมาก่อน จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและ ให้ส่งความเห็นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องทั้งสองคำร้องมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกัน จึงให้รวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นมีว่า จะรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของกลุ่มความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว”

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่คู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ โดยศาลอาญากรุงเทพใต้และศาลฎีกาได้ส่งความเห็นตามทางกรว่าเป็นบทบัญญัติที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีและเป็นการโต้แย้งบทกฎหมายที่ออกโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ รวมทั้งยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าว กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ จึงให้รับคำร้องทั้งสองไว้พิจารณาวินิจฉัยตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และให้แจ้งผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง และผู้เกี่ยวข้อง ชี้แจง

นางลัดดาวัลย์ สนิษฐารักษ์ พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ชี้แจงว่า ผู้ประพันธ์ ผู้พิมพ์ และบรรณาธิการ เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบทความหรือข้อความที่ลงในหนังสือพิมพ์ย่อมอาจเป็นตัวการหรือผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ตามหลักของประมวลกฎหมายอาญา แต่เมื่อมีมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ บังคับใช้อยู่ บทมาตรา ๔๘ จึงเป็นบทยกเว้นไม่เอาผิดและโทษแก่ผู้พิมพ์ หากได้ตัวผู้ประพันธ์และบรรณาธิการแล้ว แต่ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์จึงให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ เพราะผู้พิมพ์ก็คือ ผู้สั่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ย่อมเกี่ยวข้องกับบทความที่ลงในหนังสือพิมพ์โดยตรงเป็นตัวการอยู่แล้ว ส่วนบรรณาธิการย่อมเป็นบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ในหนังสือพิมพ์ อันเป็นตัวการในการกระทำโดยตรงอยู่แล้วเหมือนเช่นผู้พิมพ์สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ เป็นบทบัญญัติรับรองเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์เท่านั้น หากไม่มีเสรีภาพที่จะเสนอข่าวหรือบทความอันละเมิดต่อเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียงของผู้อื่นที่มีกฎหมายคุ้มครองเช่นกันได้ไม่ จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑

พลตำรวจตรี อรรถชัย เกิดมงคล ผู้บังคับการอำนวยการตำรวจสันติบาล ชี้แจงว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ แม้จะกำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายอื่นก็ตาม แต่วรรคสองก็สามารถจำกัดเสรีภาพได้โดยบทบัญญัติของ

กฎหมาย เพื่อความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ แม้ว่าจะให้เสรีภาพในการเสนอข่าวแต่ก็อยู่ในจำกัดรัฐธรรมนูญ เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ เกิดขึ้น ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตุลาการ

พันตำรวจโท สุทธิพงษ์ แจ่มจริยวงศ์ รองผู้กำกับการ ฝ่ายอำนวยการ ๔ กองบังคับการตำรวจสันติบาล ซึ่งแจ้งว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๕๘ กำหนดตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบความผิดอื่นที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ ซึ่งบรรณาธิการก็คือบุคคลที่รับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ ส่วนคำว่าผู้พิมพ์ หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ บรรณาธิการและผู้พิมพ์ จึงต้องตระหนักและรับผิดชอบต่อหน้าที่และการกระทำของตนเองที่จะไม่ให้มีการพิมพ์หรือโฆษณาข้อความที่ล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น

นายบัณฑิต สิริพันธุ์ และนายไพบุลย์ โพธิ์น้อย ทนายความของนายชวน หลีกภัย โຈທັກ ซึ่งแจ้งว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็นกฎหมายพิเศษที่บัญญัติขึ้นเพื่อเอาผิดกับผู้ประพันธ์หรือบรรณาธิการ ในกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เป็น การหมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่น เป็นผลให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียงโดยข้อความที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าวหมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่นนั้น จะเป็นในรูปของการเสนอข่าวโดยไม่ปรากฏว่า ใครคือผู้ประพันธ์ หรือผู้ประพันธ์ใช้นามแฝงหรือนามปากกาไม่เคยใช้นามจริงและแม้ผู้ได้รับความเสียหายจะขอทราบความจริงจากบรรณาธิการผู้พิมพ์หรือผู้โฆษณาว่าใครคือผู้ประพันธ์ก็จะได้รับการปฏิเสธทุกครั้ง จึงเป็นเรื่องที่ยากและฟื้นวิสัยที่ผู้เสียหายจะสามารถดำเนินคดีกับผู้ประพันธ์หรือผู้เขียนข้อความเหล่านั้นได้ พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๕๘ จึงบัญญัติให้บรรณาธิการต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการอันเป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่สอดคล้องกับความเป็นธรรมอย่างยิ่ง ในอันที่จะป้องกันเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคล ที่ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์

นายตุลย์ สิริกุลพิพัฒน์ ผู้ร้อง ซึ่งแจ้งว่า บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา ตรวจข่าวทุกข่าว เป็นไปไม่ได้ ต้องมีบรรณาธิการหัวหน้าข่าว บรรณาธิการข่าว หรือผู้รับผิดชอบอื่นดูแล รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ให้เสรีภาพสื่อมวลชนมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน และมาตรา ๕๑ ให้สื่อมวลชนตรวจสอบ

การใช้อำนาจรัฐ สื่อมวลชนต้องอิสระ ต้องปฏิบัติตามจริยธรรม และคุ้มครองการทำหน้าที่สื่อมวลชน บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ต้องมารับผิดชอบทางอาญาเป็นสิ่งที่ไม่ต้อง การรับผิดทางอาญา โดยประชาชนที่ลงมือกระทำความผิดจะต้องรับโทษ แต่ความผิดของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต้องรับผิด แทนคนเขียนและนักข่าว การรับผิดทางอาญาจึงเป็นสิ่งที่ไม่ต้อง เพราะว่าการรับผิดแทนจะต้องรับผิด แทนทางแพ่งได้ รับผิดแทนทางปกครองได้ ส่วนรับผิดชอบทางอาญาในสากลประเทศที่เจริญแล้วไม่มีการกระทำกัน กลไกของการควบคุมสื่อมวลชนยังมีกฎหมายอื่น คือ กฎหมายหมิ่นประมาท ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายโฆษณา และกฎหมายละเมิดทางแพ่ง จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ห้ามเปิดเผยนามปากกา ถ้าเจ้าตัวไม่ยอมให้เปิดเผย การตั้งบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาส่วนใหญ่จะแยกกัน เว้นแต่หนังสือพิมพ์เล็ก ๆ และมีคนทำงานไม่กี่คน

นายเดชอุดม ไกรฤทธิ นายกสภานายความและที่ปรึกษากฎหมายผู้ทรงคุณวุฒิสภาการหนังสือพิมพ์ ชี้แจงว่า กรณีบรรณาธิการจะต้องตกเป็นตัวละครในคดีอาญา ทำให้การพิจารณาหรือการตีพิมพ์ข่าว เกิดความกังวล เพราะบรรณาธิการที่ต้องรับผิดชอบคนเดียวต่อทุกข่าวซึ่งไม่รู้ว่ามีกี่คอลัมน์ แต่ก็ไม่ได้ หมายความว่า จะปล่อยให้บรรณาธิการได้รับสิทธิในการตีพิมพ์ทั้งหมด ทางแก้ไขในประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศอื่นบรรณาธิการจะถูกแก้ไขโดยทางแพ่งไม่ใช่ทางอาญา และการตรวจสอบอำนาจรัฐจะเพิ่ม มากขึ้น ถ้าความเป็นอิสระของหนังสือพิมพ์ คือ ไม่มีโทษทางอาญาซึ่งกลไกของการควบคุมสื่อมวลชน มีมากมายในสังคม นอกจากพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ ฉบับเดียว

นายบุญเลิศ คชายุทธเดช บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์มติชน ชี้แจงว่า ในทางปฏิบัติ บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาไม่สามารถกำกับตรวจสอบข่าวแต่ละชิ้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาควรจะต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง ไม่ควรเอาบรรณาธิการไปเข้าคุกเข้าตาราง การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ประชาชนต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสื่อมวลชนเองที่ต้องทำหน้าที่ในการให้ข่าวสารต่อประชาชน

ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชี้แจงว่า การใช้ สิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มีโอกาสขัดแย้งกับสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคล ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ หากสิทธิสองสิทธินี้ขัดแย้งกัน จะถือว่าสิทธิใดอยู่ในสถานะที่เหนือกว่า ต้องดูสิทธิสองสิทธิว่า เป็นสิทธิที่มีเงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไข เพราะในวรรคสองบอกว่า ใช้ไปแล้วไปกระทบต่อความมั่นคง ต่อชื่อเสียงไม่ได้เป็นข้อจำกัด เป็นสิทธิ

ที่มีเงื่อนไข แต่สิทธิส่วนบุคคลเป็นสิทธิที่ไม่มีเงื่อนไข ฉะนั้น เมื่อสองสิทธิขัดแย้งกันต้องถือว่าสิทธิส่วนบุคคลมาก่อน บทบัญญัติมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ ขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการตีความข้อเท็จจริง ถ้าทำในหน้าที่ในกรอบของวิชาชีพแล้วยังต้องรับผิดชอบจะเป็นการตีความที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ได้

พิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจงของผู้ร้อง คำชี้แจงของผู้ถูกร้อง และผู้เกี่ยวข้องแล้ว มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

การตั้งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้”

มาตรา ๔๑ บัญญัติว่า “พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัด

ตามรัฐธรรมนูญโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิเทศกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง”

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย”

พิจารณาแล้วเห็นว่า เสรีภาพของสื่อมวลชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากสื่อมวลชนมีเสรีภาพมากเท่าใด ก็เท่ากับว่า ประชาชนในประเทศนั้นมีเสรีภาพในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของสังคม และรัฐบาลมากขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเข้มแข็ง ในการติดตามและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพของชนชาวไทยในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายด้วยวิธีอื่น อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นให้จำกัดเสรีภาพดังกล่าวได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ซึ่งกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพได้นั้นต้องเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในอดีตที่ผ่านมาที่มีกฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างมาก คือ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔๒ หรือที่รู้จักกันในนาม “ป.ร. ๔๒” ซึ่งให้อำนาจรัฐตรวจข่าวหรือบทความก่อนนำไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ แต่ปัจจุบันตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสี่ บัญญัติห้ามไว้ชัดเจนว่าการให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสาม บัญญัติห้ามมิให้มีการสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลดทอนเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือบทความ และเพื่อมิให้รัฐเข้าแทรกแซงสื่อมวลชน

และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคหก บัญญัติห้ามมิให้รัฐให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุน หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน เพราะจะทำให้รัฐสามารถใช้อิทธิพลบังคับหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนเอกชนลงข่าวแต่ที่เป็นประโยชน์แก่รัฐ และการให้เงินอุดหนุนโดยรัฐจะทำให้สื่อมวลชนเอกชนที่รับการสนับสนุนได้เปรียบสื่อมวลชนของฝ่ายตรงข้าม

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพในการเสนอข่าว และแสดงความคิดเห็นของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการ และวรรคสอง บัญญัติรับรองสิทธิของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชน ทั้งนี้ เนื่องจากสื่อมวลชนมีความสำคัญในการเสนอข่าวสารซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ข่าวสารที่ประชาชนได้รับจะเที่ยงตรงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าวมากน้อยเพียงใด เพราะหากสื่อมวลชนตกอยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าของกิจการซึ่งสามารถควบคุมการเสนอข่าวตามที่ตนต้องการแล้ว ย่อมแสดงว่า สื่อมวลชนไม่ได้มีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารอย่างแท้จริงอันจะทำให้ประชาชนไม่อาจรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรี อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง ได้กำหนดขอบเขตของการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นไว้ด้วยว่า **ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ** ดังเช่น ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์จะต้องมีจรรยาบรรณและจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ เพื่อให้สถาบันหนังสือพิมพ์เป็นที่เชื่อถือของประชาชน ดังนั้น การเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นจึงมิได้เป็นเสรีภาพที่ทุกคนจะเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นโดยเสรีโดยปราศจากความรับผิดชอบ แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ตลอดจนจรรยาบรรณและจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ

ส่วนพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ มีเจตนารมณ์ที่มุ่งคุ้มครองบุคคลมิให้ได้รับความเสียหายจากการโฆษณาสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์โดยกำหนดให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์ในกรณีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ เกิดจากการโฆษณาสิ่งพิมพ์ นอกจากหนังสือพิมพ์และผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ส่วนความผิดอันเกิดจากการโฆษณาหนังสือพิมพ์ กำหนดให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์

เป็นตัวการ คำว่า ตัวการ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมิได้มีความหมายเฉพาะตัวการที่ร่วมกระทำความคิดด้วยกันตามประมวลกฎหมายอาญาเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงตัวการตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ อันเป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดให้บรรณาธิการหรือผู้พิมพ์เป็นตัวการ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ร่วมกระทำความคิดกับผู้ประพันธ์หรือไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์ด้วยตนเอง โดยเล็งเห็นว่า หากกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ไม่มีบทบัญญัติเช่นนี้ ก็จะเกิดช่องว่างของกฎหมายเป็นเหตุให้มีการกระทำความผิดโดยใช้สิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือ เพราะไม่อาจเอาความคิดจากผู้ใดได้เลย โดยเฉพาะผู้ประพันธ์ที่ใช้นามแฝงหรือนามปากกา ซึ่งจะทำให้มีการหมิ่นประมาทบุคคลอื่นให้ได้รับความเสียหายจากสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์เพิ่มมากขึ้น

มีประเด็นต้องพิจารณาว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่ เนื่องจากบรรณาธิการและผู้พิมพ์ไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์ แต่ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการนั้น เห็นว่า เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มิได้หมายความว่าบุคคลจะแสดงความคิดเห็นหรือเสนอข่าวอย่างใดก็ได้ เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง บัญญัติให้จำกัดเสรีภาพในเรื่องนี้ได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสียหายทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ จึงเป็นเสรีภาพที่มีเงื่อนไขซึ่งต่างจากสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ อันถือเป็นสิทธิที่ไม่มีเงื่อนไข เมื่อสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองทั้งสองประการขัดแย้งกัน จึงย่อมถือว่าสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ ต้องมาก่อน เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน สำหรับข้อโต้แย้งของผู้ร้องที่ว่า บรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์และข่าวมีจำนวนมาก ไม่อาจตรวจข่าวได้ทุกข่าว จะเป็นธรรมกับบรรณาธิการหรือไม่ นั้น เห็นว่า คำว่า “บรรณาธิการ” หมายถึง บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ คัดเลือก และควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ บรรณาธิการจะมีหน้าที่ในการจัดทำ คัดเลือก แก้ไขบทประพันธ์ที่จะนำลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ที่ตนเองเป็นบรรณาธิการและยังมีหน้าที่ในการคัดเลือก แก้ไขบทประพันธ์หรือสิ่งพิมพ์ที่เป็นการล่วงเกินสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่นและไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน รวมทั้งแก้ไขบทประพันธ์และสิ่งพิมพ์ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงได้ มิใช่ นำข้อความที่ไม่จริงหรือเป็นข้อความที่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ

ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังลงในหนังสือพิมพ์ ความรับผิดชอบของบรรณาธิการจะต้องเกิดจากการกระทำหน้าที่ในการจัดทำ ตรวจสอบ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นที่นำลงในหนังสือพิมพ์ ถ้าบรรณาธิการไม่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ก็ย่อมต้องรับผิดชอบแม้จะมีผู้ใช้ประพันธ์ก็ตาม “บรรณาธิการ” และบุคคลผู้ซึ่งบรรณาธิการมอบหมายให้ทำหน้าที่บรรณาธิการผู้ช่วยในข่าวด้านต่าง ๆ ย่อมต้องมีวิจารณญาณที่จะพิจารณาได้ว่าข้อความที่จะนำลงในหนังสือพิมพ์เป็นข้อความที่หมิ่นประมาทผู้อื่นหรือไม่ ซึ่งการอ้างว่าไม่รู้ข้อความที่หมิ่นประมาทจึงไม่มีเจตนาและไม่อาจเล็งเห็นผลของการกระทำได้ ไม่เป็นข้ออ้างไม่ให้ต้องรับผิดชอบได้ บทบัญญัติมาตรา ๔๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ ที่บัญญัติให้ “บรรณาธิการ” รับผิดชอบเป็นตุลาการแม้จะไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์จึงน่าจะชอบด้วยเหตุผลแล้ว และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๒ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้” เพราะ “บรรณาธิการ” แม้ไม่ร่วมกับผู้ประพันธ์ “บรรณาธิการ” ก็สามารถกระทำความผิดโดยตนเองหรือกระทำความผิดโดยการงดเว้นไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และความรับผิดชอบในตำแหน่งบรรณาธิการเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น แต่บรรณาธิการก็มีสิทธิพิสูจน์เพื่อให้พ้นผิดหรือไม่ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงได้ หากพิสูจน์ได้ว่าไม่อาจทำหน้าที่บรรณาธิการได้เพราะมีเหตุจำเป็น เช่น เจ็บป่วย หรือข้อความที่ลงเป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรมหรือติชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำหรือข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง และมีใจการใส่ความในเรื่องส่วนตัวและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ซึ่งเป็นคุณพินิจของศาลยุติธรรมที่จะพิจารณาพิพากษาเป็นกรณี ๆ ไป บทบัญญัติมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ที่บัญญัติให้บรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตุลาการจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ เนื่องจากบรรณาธิการยังมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยสิ่งพิมพ์หรือวิธีการอื่นใด โดยมีข้อยกเว้นให้จำกัดเสรีภาพได้ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วและไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ เนื่องจากบรรณาธิการซึ่งเป็นลูกจ้างของเอกชนยังมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งกระทำหน้าที่ในบทบาทของบรรณาธิการได้อย่างเต็มที่ภายใต้ข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจติของเจ้าของกิจการ การที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มีบทบัญญัติเอาผิดกับผู้ประพันธ์หรือบรรณาธิการในฐานะเป็นตุลาการ เป็นมาตรการที่ต้องการให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการมีความรับผิดชอบในข่าว

ที่นำเสนอต่อสาธารณชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่เป็นการหมิ่นประมาท
ใส่ความผู้อื่น การกำหนดให้บรรณาธิการต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการก็เนื่องจากบรรณาธิการมีหน้าที่
ควบคุมตรวจสอบการเสนอข่าวจึงต้องรับผิดชอบ แม้จะไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์ก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการเสนอข่าว
ที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย โดยไม่ปรากฏว่าใครคือผู้ประพันธ์หรือผู้ประพันธ์ใช้นามแฝงหรือ
นามปากกาโดยไม่ปรากฏนามจริง และมีให้บรรณาธิการปฏิเสธความรับผิดชอบทุกครั้งซึ่งเป็นเรื่องพ้นวิสัย
ที่ผู้เสียหายจะสามารถดำเนินคดีกับผู้ประพันธ์หรือผู้เขียนข้อความเหล่านี้ได้ จึงเป็นผลดีต่อการที่จะปกป้อง
คุ้มครองป้องกันเกียรติยศ และชื่อเสียงของบุคคลเพื่อมิให้ได้รับความเสียหายจากการเสนอข่าวของ
หนังสือพิมพ์ ซึ่งสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๔ ถือเป็นสิทธิที่ไม่มีเงื่อนไขและต้องมาก่อนเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๕ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะดังกล่าว

ส่วนข้อโต้แย้งของผู้ร้องที่ว่า ตามจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ “บรรณาธิการ” ต้องปกปิดชื่อ
ผู้ประพันธ์ทำให้ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีหรือไม่ นั้น เห็นว่า ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรม
แห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ สภาหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๑ ข้อ ๑๐ กำหนดว่า “เมื่อคัดลอก
ข้อความใดจากหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ต้องบอกที่มาของข้อความนั้น” ข้อ ๑๓
กำหนดว่า “หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอข่าวโดยเลื่อนลอยปราศจากแหล่งที่มา พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์
หรือให้ข่าวอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิดหรือสวัสดิภาพ และความปลอดภัยของแหล่งข่าว
และต้องเป็นประโยชน์ต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน” ข้อ ๑๔ กำหนดว่า “หนังสือพิมพ์
ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับ หากได้ให้คำมั่นแก่แหล่งข่าวนั้นไว้ และวรรคสอง
กำหนดว่า “หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดนามปากกาหรือนามแฝงที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นไว้เป็น
ความลับ” จากข้อบังคับดังกล่าว “บรรณาธิการ” มีสิทธิที่จะปกปิดชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าว
เพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าวหรือให้คำมั่นแก่แหล่งข่าวว่าจะปกปิดไว้เป็นความลับหรือ
เป็นนามปากกาหรือนามแฝง ส่วนการเปิดเผยชื่อผู้ประพันธ์ถ้าไม่กระทบต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัย
ของผู้ประพันธ์หรือมิได้ให้คำมั่นแก่ผู้ประพันธ์ว่าจะปกปิดไว้เป็นความลับหรือมิใช่นามปากกาหรือนามแฝง
“บรรณาธิการ” ก็สามารถเปิดเผยได้ ถ้าเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดมิใช่เป็นการห้ามเด็ดขาด
อย่างใดก็ตาม แม้จะมีสมาคมหนังสือพิมพ์ และสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติดูแลรักษาบรรณและจริยธรรม
ของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงการควบคุมด้านความประพฤติเท่านั้น ไม่เพียงพอ
ที่จะหยุดยั้งการหมิ่นประมาททางหนังสือพิมพ์ แต่ประการใด

สำหรับข้อโต้แย้งของผู้ร้องและความเห็นของพยานที่ว่าไม่ควรกำหนดโทษทางอาญาแก่บรรณาธิการ แต่ควรให้รับผิดชอบในทางแพ่งนั้น เห็นว่า เนื่องจากบรรณาธิการมีหน้าที่ต้องดูแลไม่ให้มีการลงข่าวที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นแล้วไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ย่อมต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปในความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาและในความผิดฐานอื่น ในส่วนของบรรณาธิการย่อมต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าบุคคลธรรมดาเพราะเป็นผู้มีวิชาชีพเฉพาะต้องมีความระมัดระวังในการเสนอข่าวไม่ให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายกำหนดเป็นโทษทางอาญา ส่วนในอนาคตจะสมควรกำหนดให้รับผิดชอบทางแพ่งแต่เพียงอย่างเดียว ดังเช่นในต่างประเทศหลายประเทศที่ไม่มีโทษจำคุกต่อมวลชนในคดีหมิ่นประมาทแล้ว ย่อมขึ้นอยู่กับดุลพินิจขององค์กรฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ที่จะดำเนินการแก้ไขกฎหมายต่อไป เนื่องจากพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นกฎหมายเก่าแก่ที่ใช้บังคับมานานแล้ว ยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และอาจเป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนควรประพฤติปฏิบัติตนในการทำหน้าที่ให้อยู่ในกรอบมาตรฐานทางจริยธรรมแห่งวิชาชีพของตนอย่างเคร่งครัด ขณะเดียวกันองค์กรกลางที่จะกำกับดูแลเรื่องจริยธรรม เช่น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ก็ควรควบคุม สอดส่อง ดูแล และดำเนินการลงโทษสื่อมวลชนที่ประพฤติปฏิบัติผิดจริยธรรมของสื่อมวลชนอย่างเข้มงวดจริงจัง โดยเฉพาะการจัดปัญหากรณีที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวที่คลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริง การนำเสนอข่าวโดยไม่ปรากฏชื่อเท็จจริงที่เรียกกันในหมู่สื่อมวลชนว่า “เต้าข่าว” การนำเสนอภาพข่าวที่มีลักษณะละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภาพข่าวที่หวาดเสียวสยดสยอง และภาพข่าวที่มีลักษณะอันอาจกระทบต่อความมั่นคงของชาติและศาสนา การลงข้อความโฆษณาโดยไม่ระบุให้ชัดเจนว่าเป็นพื้นที่โฆษณา การพาดหัวข่าวที่เกินเลยจากข้อเท็จจริง โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งหากสื่อมวลชนมีมาตรฐานการเสนอข่าวที่เชื่อถือได้ ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น และมีองค์กรควบคุมจริยธรรมของสื่อมวลชนที่เข้มแข็งแล้วก็ย่อมเป็นพลังผลักดันให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าวมากขึ้น

สำหรับ กรณี “ผู้พิมพ์” นั้น แม้ว่าจะจะเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบทประพันธ์บทความที่ลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์หรือในหนังสือพิมพ์ แต่ “ผู้พิมพ์” ก็เป็นเพียงบุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ตามคำสั่งของเจ้าของกิจการในกรณีที่เป็นสิ่งพิมพ์หรือบรรณาธิการในกรณีที่เป็นหนังสือพิมพ์ ผู้พิมพ์

มิได้รับผิดชอบในการสั่งลงโฆษณาหรือจัดทำ ตรวจสอบ แก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์หรือสิ่งอื่น
ในหนังสือพิมพ์ เช่นเดียวกับเจ้าของกิจการหรือบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ไม่จำเป็นต้องรู้เนื้อหาบทประพันธ์
หรือสิ่งพิมพ์ที่ลงพิมพ์ และไม่มีอำนาจห้ามเจ้าของกิจการหรือบรรณาธิการมิให้ลงพิมพ์บทประพันธ์
หรือสิ่งพิมพ์แต่อย่างใด บทบัญญัติมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔
ที่บัญญัติให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ กรณีโฆษณาสิ่งพิมพ์ ถ้าผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณา
บทประพันธ์นั้นไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ และกรณีหนังสือพิมพ์ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์
จึงเป็นบทบัญญัติที่กระทบต่อเสรีภาพ ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิมพ์ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการพิมพ์
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และเป็นบทบัญญัติที่เอาโทษแก่ผู้พิมพ์ ทั้ง ๆ ที่ผู้พิมพ์มิได้เป็นผู้กระทำ
ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยมีเจตนาให้โฆษณาบทประพันธ์ในสิ่งพิมพ์หรือในหนังสือพิมพ์
เพราะเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าของกิจการหรือบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เท่านั้น ซึ่งย่อมถือได้ว่า
ผู้พิมพ์มิได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำการนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้
ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ เว้นแต่ ผู้พิมพ์และเจ้าของกิจการ หรือผู้พิมพ์และบรรณาธิการ จะเป็น
บุคคลเดียวกัน ในกรณีเช่นนี้ผู้พิมพ์ก็ย่อมจะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นเจ้าของกิจการสิ่งพิมพ์ หรือรับผิดชอบ
ในฐานะเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์แล้วแต่กรณี การที่เขียนกฎหมายในลักษณะถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้อง
รับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ หรือ...ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษ
แก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย เป็นการเขียนกฎหมายในลักษณะเหวี่ยงแหโดยมุ่งประสงค์จะหาผู้รับผิดชอบให้ได้
มิใช่บทบัญญัติที่ชอบด้วยเหตุผลตามหลักการตรากฎหมายที่ดี

ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๔๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔
ที่บัญญัติให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์จึงขัด
หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง
แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ในส่วนที่บัญญัติว่า “ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบ
หรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ” ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวพันกับมาตรา ๔๘
วรรคสอง จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ประกอบมาตรา ๓๒ เนื่องจากการเขียนกฎหมาย
ในลักษณะเดียวกัน คือ พยายามหาผู้รับผิดชอบให้ได้ กล่าวคือ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่
ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย ซึ่งเป็นการเขียนกฎหมายโดยมุ่งให้มีผู้รับผิดชอบ
ในความผิดที่เกิดจากการโฆษณาสิ่งพิมพ์ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาก็มีบทบัญญัติในเรื่องตัวการ ผู้ใช้

และผู้สนับสนุนการกระทำผิด ซึ่งสามารถนำมาใช้ในกรณีนี้ได้อยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องเขียนกฎหมาย
ในลักษณะดังกล่าว

โดยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔
มาตรา ๔๘ เฉพาะข้อความในวรรคหนึ่งที่ว่า “...ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์
ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ” และข้อความในวรรคสองที่ว่า “...และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้
เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย” ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ประกอบมาตรา ๓๒
จึงใช้บังคับมิได้ ส่วนวรรคสอง ข้อความที่ว่า “...ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ”
ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑

นายนพดล เสงเจริญ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ